

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

בירורי דינים בגיורת שרוצה לחזור ולהנשא
לישראל שהיתה נשואה לו בגיורתה

תיק בית הוראה שע"י בית הדין מס' 23-תש"ס

נושאי השאלה

גיורת שהיתה נשואה לישראל בגיורתה, ואחר גיורה מבקשת להנשא לו כדמו"י, האם אינם בכלל הגזירה של נטען על הנכרית, והאם צריכה להמתין הבחנת ג"ח.

שמה היהודי בגיורת הוא "מילכה", ע"ש מלכה מבנות צלפחד. היא חותמת שמה בכתיב חסר, כפי שנכתב שם זה בתורה, והשאלה היא כיצד יש לכתוב את שמה בכתובה, בכתיב חסר או בכתיב מלא.

ועוד. האם מה שהתחייב לה בעלה בנישואין הראשונים בגיורתה, תקף גם לגבי הנישואין האחרונים כדמו"י.

המקורות להלכה

א. פסק באחיעזר ח"ג סי' כו אות א שאם היו נשואים בנשואי ערכאות בהיותה נכרית, יש להתירם להנשא כדמו"י אחרי גיורה ואין חשש שיצואו להחזיק ברינון הראשון שמטעם זה אמרו את הנטען על הנכרית ביצמות כד ב, כיון שכבר הוחזקו ע"י פרסום הנישואין. ועיי' שו"ת או"ש ח"ב סי' לב שכתב וז"ל: יראתי לסמוך על דעתי בזה עד שמלאתי דוגמא לזה לרצן של כל הדורות הרמז"ס בתשובותיו הנקראים פאר הדור, באחד שהיה נטען על שפחה גויה כתב או שיסחררנה וישאנה ואף כי הנטען על וכו' אינו יכול לישאנה לכתחילה כו', פסקנו כך מפני תקנת השצים, ואמרנו מוטב שיאכל רוטב ואל יאכל שומן כו', ויכול ליאנה וכו'. עכ"ל. ועיי' שו"ת טוב טעם ודעת מהדו"ק סי' רכט ורל, ושו"ת מנחת יצחק ח"ו סי' קו, ועוד אחרונים שזיין בהגהות לפאר הדור סי' קלב הערה 15. ועיי' פסקי דין ירושלים כרך ג עמ' רעג, וקובץ זכור לאברהם תשנ"ד עמ' תרסד.

והורה מרן הגריש"א שליט"א להתירם להנשא אחרי גיורה עפ"י מה שפסק בשו"ת פאר הדור להרמז"ס ע"ס.

ב. מקור דין הצחנת ג"ח בגיורת הוא צברייתא יצמות לה א שנחלקו ר' יהודה ור' יוסי אם לריכה להמתין או אינה לריכה להמתין, ולדעת שמואל בגמ' שם אפי' היתה נשואה אינה לריכה להמתין, כיון שהיה צדעתה להתגייר שומרת עלמה ומתהפכת כדי להבחין בין זרע שנזרע בקדושה לזרע שנזרע שלא בקדושה. ופסק הרמב"ם גרושין פ"א הכ"א ושו"ע סי' יג סעי' ה שאם היתה נשואה בגיורת לריכה להמתין, ופי' המ"מ שם לפי שהנשואה אינה מתהפכת, אבל רש"י יצמות שם כתב שאף הנשואה מתהפכת ואינה לריכה להמתין. וכ"כ תוס' שם באופן שהתגיירה בלא בעלה. ועיי' אול"ה פ' סי' יג אות כד בשם כמה אחרונים להקל בזה. ובנד"ד שהיתה נשואה בגיורת לישראל והתגיירה, שמעתי בשם מרן הגריש"א שליט"א שיש להחמיר ולהלריכה הצחנה. ועיי' קובץ תשובות סי' קג לענין חיוב הצחנה בגר וגיורת שנתגיירו יחדיו.

ג. צ"ש שמות נשים אות מ"ס, מלכה: אם נקראת בחירק, פסק בתשו' משאת בנימין סי' קיא דיש לכתוב מלא יו"ד אחר המ"ס, וכ"כ בדמשק אליעזר (הוצא בס' שמות שס). גם כיון דצמבטא הוא כאילו היה יו"ד יש לכתוב צו"ד. ע"כ. ובמקדש מעט שם אות כד: מילכה המ"ס בחירק שם אחר הוא, וכי המ"צ לכתוב יי אחר המ', וכ"פ הטו"ז ונ"ש וצ"ש ודמש"א, והטו"ג וג"מ, ולא הביאו חולק. ובס"מ פסק בלא יי ובאר"ך שלו דחה מ"ש המ"צ דבלא יי יטעו שהיא מלכה בפתח, דלא מלינו שיכתבו בגט ציינוי מהראוי מחשש שיטעו העולם. ומ"ש המ"צ שכ"כ באיגרות ושטרות כו', שאני גט דל"ל מדוייק כו', וכתב שמלא צי"ש בלי יי. וצי"ש שלפינו ליתא מזה כלל, והמ"צ הוא תלמיד דרש"ל ובקי בדברי רבו. ומה שדחה דאין ראיה משטרי הדיוטות דשאני גט דלריך להיות מדוייק, גם המ"צ ידע כן אבל כונתו דמזה סבה שהדיוטות הקורין הגט כשבלא יי יאמרו מלכה בפתח, מאחר שבהשם של חירק הורגלו לכתוב צו"ד, וכמ"ש בתשו' הר"ן שצ"י סס"י קכח אודות שנכתב דמתא מירקא, דכיון דהדיוטות יצינו מזה שינוי לפי רגילותם פסול ע"ש וכו'. והכנה"ג אות קלו מסיק בשם ספר מ"א לנקד חירק תחת המ"ס (וכ"כ צקונטרס השמות בסוף ס' תורת נזיר). וזה א"א לדידן דקיי"ל שאין עושין נקודות בגט. והצ"ש מזכיר תדיר הס"מ וכאן השמיטו כי לא נראו לו דבריו וכו'. ע"כ. ועיי' שד"ח מע' גט סי' טז אות טז.

ולפי"ז י"ל דצכתובה כותבין מלכה חסר יו"ד ומנקדין חירק תחת המ"ס, דדוקא בגט כתבו האחרונים שכותבים מלא כיון דלדידן אין מנקדין בגט, והוא דין מיוחד צ"ספר כריתות" שאין מנקדין בו כמו שאין מנקדין בס"ת, אבל צכתובה אפשר לנקד. ובנד"ד שרגילה לחתום עלמה חסר יו"ד, כמו שכתוב בתורה, מסתבר שצכתובה יש לדייק ולכתוב חסר יו"ד ונקד תחת המ"ס.

ד. במשנה כתובות ל א סוף פרק תשיעי: גר שנתגיירה אשתו עמו כתובתה קיימת שעל מנת כן קיימה. והקשה צדו"ח רעק"א לא ידעתי בלא"ה אמאי לא קם ההתחייבות מעידן דהיה נכרי, ואיך מלינו דנכרי

אינו יכול לשעבד עצמו. וכן הקשה צבית יעקב אבהע"ז סי' סז סעי' יא, מהיכי תית לא יתחייב הגר אפי' בהתוספת שכתב לה בהיותה נכרית, דהא ודאי אפי' אם הנכרי מחייב את עצמו באתנן מי לא יתחייב לה, הא דבר זה כקנין דמי, ואטו נכרי לאו בר קנין הוא, הא ודאי דקנין וחיוז של נכרי מהני. ותירץ צבית יעקב דהטעם דנכרי לא התחייב את עצמו רק באופן שלא יפסק האישות שלהם עד יום מותם, ומש"ה כשנתגיירה וכלה האישות תיכף דכשנתגיירה כקטנה שנולדה דמי, והיא מותרת באחר, וכלה האישות קודם הזמן שהתנו ביניהם, ועל אופן זה לא התחייב את עצמו, וכשחוזר ומקיימה כנשואין אחרים וחדשים הם חסודין וחיוז הראשון כבר נתבטל. ע"כ (ועיי' שצט מיהודה ח"ג עמ' שגד). ובהפלאה סי' סז תירץ דכיון שהחיוז היה בשעה שהיתה נכרית הו"ל כהפקעת הלואתו דמותר (ועיי' הערות במסכת כתובות למרן הגריש"א שליט"א מה שהעיר על דברי ההפלאה). ועיי' קובץ זכרון יהושע עמ' שנה מהגר"א בורדיאנסקי ז"ל דכתובה היא חיוז מתק"ח או ד"ת, אצל לא התחייבות רגילה (וכעיי"ז באוסף הדו"ת מהגר"א קוטלר עמ' כז על דברי רש"י כתובות נה כשם שכתובה אינה משמטת כך תוספת אינה משמטת, דעיקר החיוז בהם הוא בתק"ח), וע"כ אינה שייכת בנכרי (ומה שכתב במאסף תורני פרי חיים על חו"מ ח"א עמ' עה דמה שהתחייב הגוי בכתובה מועיל מדין שטר, אגב שיטפיה נשכח ממנו מה שהאריכו האחרונים בדעת ראשונים האם יש גוי מגוי קונה בשטר, עיי' עלמות יוסף קדושין ז' ז' ושער המלך מכירה פ"א ה"ג ובית הלוי ח"א סי' כא ועוד).

ובנד"ד שהוא ישראל והיא גיורת, ובנישואין הראשונים כשהיתה נכרית התחייב לה כתובה, לכאורה דומה לגר וגיורת שכתובה קיימת שע"ד כן קיימה. אמנם נראה שבנד"ד אינו חייב בכתובה הראשונה, והוא עפ"י מה שכתב בש"ג כתובות סס, והוצא בצ"ש סו"ס סז, שאילו כתב נכרי כתובה לבת ישראל ואח"כ נתגייר, הרי בעצירה נישאת לו ואין ראוי לקיים כתובה הו"ל ונישואי עצירה הם, ולא אמרו כתובה קיימת אלא בעכו"ם שכתב כתובה לעובדת כוכבים ונתגיירה אשתו עמו. ע"כ. ואף בנד"ד כן. אברהם דוב לוין.

ב

במש"כ דאינו חייב לה כתובה כיון דהוה בעצירה, ורק בגר וגיורת כתובה קיימת, וכהא דנישאת לגוי דאינו חייב כיון דהוה בעצירה. יש מקום לדון בזה, דשאני התם דהיא עשתה עצירה ולכן קנסוה דאין לה כתובה, משא"כ בישראל שנשא נכרית, היא לא עשתה מעשה עצירה אלא רק הישראל (יל"ע דקנאין פוגעין בו וגם זה, כמש"כ הרמב"ם בה"ל אסו"ב פ"ב ה"י כדין הבהמה. ועיי' מ"מ סס, ומש"כ בזה הגר"מ שך שליט"א בקובץ בית מדרש, ומה שאיין ברמב"ם פרנקל. אולם כל זה בפרהסיא, ולא בנישואין רגילים, ול"ע בזה). וא"כ י"ל דחייב בכתובה, ולא יהא חוטא נשכר.

שמואל חיים דומב.

הערה

מש"כ ידי"ע הגרש"ח דומב שליט"א שאין לפטור הבעל הישראל ממה שהתחייב לאשתו בכתובתה כשנשאה בנכריותה, שלא יהא חוטא נשכר, והמעשה עבירה היה רק שלו ולא שלה (ווכעין מש"כ בפד"ר כרך יח עמ' 323). והוסיף שמה שפסק הרמב"ם שישראל הבא על הנכרית היא נהרגת, זה דוקא בפרהסיא ולא בדרך נישואין, עיינתי ברמב"ם שליין באסו"ב פי"ב ה"י ומלאתי שמעם ראיה להיפך.

וז"ל הרמב"ם סס: אבל ישראל הבא על הגויה וכו' בזדון, הרי זו נהרגת מפני שבאח לישראל חקלה על ידיה כבהמה, ולכך זה מפורש בחוכה שנא' הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם וגו' וכל אשה יודעת איש למשכב זכר הרגו. ע"כ. וכתב באו"ש מלכים פ"ט ה"ז לדוקא ישראל שבא על הכותית תיהרג, כיון דהוי אביזרייהו דעריות, מפני שאם בא בפרהסיא קנאים פוגעין בו והוי חקלה רבתי שנכשל על ידה, אבל גוי הבא על בת ישראל אין זה אביזרייהו דעריות, ללא אשכחן מיחה על זה אלא בפרהסיא. מבואר בזה שישראל הבא על הנכרית שנהרגת משום חקלה הוא משום שנכשל בה בעריות, ולא משום שנעשתה בה עבירה בפרהסיא. ומ"מ לא ידעתי נפ"מ בין דרך נישואין - שידוע ומפורסם בפרהסיא - לבין בועל בפרהסיא שלא בדרך נישואין. ולפיכך סברת הש"ג שמפסידה כתובתה קיימת גם במקרה זה.

א. ד. ל.

מסקנות

- א. עפ"י הוראת מרן הגריש"א שליט"א באופן זה יש לסמוך על תשובת פאר הדור להתירם להנשא כדמו"י.
- ב. אחרי הניזור עליה להתין ג"ח הבחנה, ואח"כ מותרת להנשא לבעלה הראשון.
- ג. יש לכתוב בכתובה מלכה חסר יו"ד ולנקד חירק תחת המ"ם.
- ד. מה שהתחייב לה הבעל בנישואין הראשונים כשהיתה נכרית, פקע ואיננו.